

Briselē, 20.3.2020.
COM(2020) 123 final

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS PADOMEI

par Stabilitātes un izaugsmes pakta vispārējās izņēmuma klauzulas iedarbināšanu

Covid-19 pandēmija ir radījusi spēcīgu ekonomikas satricinājumu, kurš jau patlaban būtiski negatīvi ietekmē Eiropas Savienību. Ietekme uz reālā IKP pieaugumu būs atkarīga gan no pandēmijas ilguma, gan no valstu un Eiropas līmeņa iestāžu veiktajiem pasākumiem nolūkā palēnināt izplatību, aizsargāt ražošanas jaudas un atbalstīt kopējo pieprasījumu. Komisija savā 2020. gada 13. marta paziņojumā par koordinētu ekonomisko reakciju uz Covid-19 uzliesmojumu, balstoties uz scenāriju analīzi, nonāca pie ekonomikas scenārija, saskaņā ar kuru reālais IKP Eiropas Savienībā 2020. gadā varētu sarukt par 1 %. Komisija tomēr norādīja, ka tad, ja pandēmijas ietekme izrādītos nopietnāka, nevar izslēgt nelabvēlīgāku scenāriju īstenošanos. Situācijas attīstība kopš tā laika liecina, ka šādi nelabvēlīgi scenāriji tiešām varētu īstenoties. Proti, ja veselības krīze ieilgtu līdz jūnija sākumam vai vēl ilgāk, ekonomiskās aktivitātes kritums 2020. gadā varētu būt līdzīgs kritumam 2009. gadā, kas bija ekonomikas un finanšu krīzes vissmagākais gads.

Līdz šim dalībvalstis jau ir nolēmušas veikt vai patlaban lemj par pasākumiem budžeta jomā, un tiek veikti papildu pasākumi, lai palielinātu veselības aizsardzības sistēmu kapacitāti un sniegtu palīdzību smagāk skartajiem iedzīvotājiem un nozarēm. Tiek veikti arī vērienīgi likviditātes atbalsta pasākumi un nodrošinātas citādas garantijas, pat ja tiem nav tūlītējas ietekmes uz vispārējās valdības budžeta bilanci.

Komisija cieši seko līdzi šiem pasākumiem, kas kopā ar ekonomiskās aktivitātes kritumu nozīmēs krietni lielākus budžeta deficītus. Komisija un Padome jau ir precizējušas, ka uz pasākumiem saistībā ar Covid-19 uzliesmojumu pilnā mērā attieksies Stabilitātes un izaugsmes paktā paredzētais elastīgums. Konkrēti, tā kā šī krīze ir notikums, kuru valdības nevar kontrolēt un kuram ir būtiska ietekme uz publiskajām finansēm, ir piemērojams pakta noteikums par ārkārtējiem apstākļiem. Tas nozīmē, ka, Komisijai izvērtējot atbilstību Stabilitātes un izaugsmes paktam, minēto pasākumu ietekme uz budžetu netiks ņemta vērā. Izvērtējums, tostarp par atbilstoši klauzulai pieļaujamajām summām, tiks veikts, balstoties uz novērotajiem datiem, ko būs iesniegušas dalībvalstis.

Tomēr, ņemot vērā fiskālo pasākumu vērienu, kas ir vajadzīgs, lai Eiropas iedzīvotājus un uzņēmumus aizsargātu pret šīs krīzes sekām un atbalstītu ekonomiku pēc pandēmijas, nepieciešams izmantot lielāku elastīgumu, kāds paredzēts Stabilitātes un izaugsmes paktā.

ES jāturpina uz šo strauji progresējošo krīzi reaģēt ātri, spēcīgi un koordinēti. 2020. gada 17. marta videokonferencē ar Eiropadomes locekļiem Komisijas priekšsēdētāja paziņoja, ka visā drīzumā tiks iedarbināta tā sauktā vispārējā izņēmuma klauzula. Šī klauzula tika ieviesta, 2011. gadā pēc ekonomikas un finanšu krīzē gūtās pieredzes ar tiesību aktu sešpaku reformējot Stabilitātes un izaugsmes pakta. Toreizējā pieredze it īpaši izgaismoja nepieciešamību pēc konkrētiem noteikumiem ES fiskālajā regulējumā, kuri ļautu visām dalībvalstīm vispārējās krīzes situācijā, kad eurozonā vai visā ES ir nopietna ekonomikas lejupslīde, uz laiku koordinēti un organizēti atkāpties no parastajām prasībām.

Šī klauzula, kuru veido Regulas (EK) 1466/97 5. panta 1. punkts, 6. panta 3. punkts, 9. panta 1. punkts un 10. panta 3. punkts un Regulas (EK) 1467/97 3. panta 5. punkts un 5. panta 2. punkts, atvieglo budžeta politikas koordinēšanu nopietnas ekonomikas lejupslīdes laikā.

Vispārējā izņēmuma klauzula ļauj dalībvalstīm veikt pasākumus budžeta jomā, lai pienācīgi tiktu galā ar šādu situāciju, ievērojot Stabilitātes un izaugsmes paktā paredzētās preventīvās un korektīvās procedūras. Konkrēti, attiecībā uz preventīvo daļu Regulas (EK) 1466/97 5. panta 1. punktā un 9. panta 1. punktā ir noteikts, ka “nopietnas ekonomikas lejupslīdes periodos eurozonā vai Savienībā kopumā dalībvalstīm var uz laiku atļaut pilnībā neveikt [...] vidēja termiņa budžeta mērķa sasniegšanai vajadzīgās korekcijas ar noteikumu, ka tādējādi vidējā termiņā netiek apdraudēta fiskālā stabilitāte”.

Attiecībā uz korektīvo daļu 3. panta 5. punktā un 5. panta 2. punktā ir noteikts, ka nopietnas ekonomikas lejupslīdes gadījumā eurozonā vai Savienībā kopumā Padome pēc Komisijas ieteikuma var apstiprināt pārskatītu fiskālo trajektoriju.

Iespēja nodrošināt nepieciešamo koordinēšanu un pieņemt norādes gana atbalstošas fiskālās nostājas noteikšanai valsts un kopējā līmenī būs, kad Komisija nākamreiz izvērtēs dalībvalstu stabilitātes un konverģences programmas, sagatavos pavasara prognozi un attiecīgi iesniegs Padomei priekšlikumus par katrai valstij adresējamiem ieteikumiem.

Balstoties uz iepriekš minētajiem apsvērumiem un ņemot vērā sagaidāmo nopietno ekonomikas lejupslīdi, Komisija uzskata, ka vispārējās izņēmuma klauzulas iedarbināšanai izvirzītie nosacījumi pirmo reizi kopš tās ieviešanas 2011. gadā ir izpildīti, un lūdz Padomi atbalstīt šo secinājumu, lai dalībvalstīm nodrošinātu skaidrību.

Vispārējā izņēmuma klauzula neaptur procedūras, kas paredzētas Stabilitātes un izaugsmes paktā. Tā dos Komisijai un Padomei iespēju veikt nepieciešamos politikas koordinācijas pasākumus pakta ietvaros, atkāpjoties no parasti piemērojamajām prasībām budžeta jomā.